

Egy interjú és annak története.

2003-ban írtam meg első cikkem Summerhillről, amelyik megjelent a tani-tani című alternatív pedagógia lapban. A cikke megjelenésével egyidőben értesültem a hírről, hogy meg fog jelenni Neill Summerhill nevű sikerkönyve magyarul. Amikor azután 2004 őszén gimnáziumi iskolatalálkozónkon volt osztályfőnököm nagy meglepetésemre azt mondta, hogy olvasta cikkemet, akkor még az este megszületett az ötlet a rádióinterjúról. Így **2005. január. 11-i felvétel után január 20-an este 22.30 kor sugározta a Kossuth Rádió az Iskolapéllda c. műsorban** az álabbi interjút velem Summerhillről. Az itt leírtakat aztán én tettem írásba, és kicsiket csaltam a leírásnál. Egyrészt a magam hibáit kicsit kijavítottam, másrészt, mivel birtokomban volt az eredeti vágatlan felvétel, egyes kivágott részeket visszaállítottam

Horváth Ida: Egy napon bizonyos pedagógiatörténeti munkák lábjegyzetében egy Neill nevű emberről írnak, egy Skótról, aki egy Summerhill nevű iskolát vezetett. Az az ember, aki önéletrajzában ezeket a sorokat leírta, már majd 90 évesen, akkor már több mint 50 éve hozott létre egy iskolát (...) Ma este erről az emberről, egy skótról fogunk beszélgetni. (...)

Foti: Bár az életben soha sincsenek véletlenek, ezelőtt három évvel véletlenül ráakadtam Summerhillre, és azóta ezzel foglalkozom - intenzíven. Egyenlőre teoretikus szinten, de bár a teória fontos, a legjobb lenne ezt a gyakorlatban is kipróbálni. De erről majd később.

H. I. Térjünk vissza Neillhez. Ki volt ez az ember? Létrehozott egy iskolát, Summerhillt, ez az iskola neve. Mi az amiben ő különbözik azoktól a reformpedagógusoktól, akiknek a neve jóval ismertebb Magyarországon? A Waldorf iskolákra gondolok, a Rogers iskolát, Gordon nevet, vagy akár Montessorit Magyarországon jól ismerik. Miben különbözik ő gyakorlatilag ezektől?

Foti: Annyival, hogy Rudolf Steiner vagy Maria Montessori is inkább pedagógusok voltak. Ők a tanítást akartak reformálni, annak hogyanját és mikéntjét akarták jobba tenni, addig Neill az iskolát mint egészet akarta mássá tenni. Azt mondta és ezzel az akkori idők Montessorijától jobban különbözött, mint a maitól, hogy az iskolát kell a gyerekekhez, és nem a gyereket az iskolához alakítani.

H. I. Ez ma már közhely.

Foti: Igen, de ő ezt már 1921-ben mondta, és azt mondta: az én iskolám legyen egy piknik, és eltörölte a kötelező tanítást, azt mondta, hogy a tanulási kényszer megakadályozza az emberi kreativitás kifejlődését. Ha szabadság van, márpedig a gyerekeket ugyanúgy megilleti a szabadság, az a dolog, hogy egy gyerek latint tanul e vagy sem az az ő ügye.

H. I. Az is, hogy egyáltalán tanul e vagy sem?

Foti: Igen. Ezt persze lehet félreértelmezni könnyen. Mert ez és ez az érv, amit Neill ellen százszor felhoznak, hogy amit hirdet az a teljes szabadágra engedés, a laissez-fair nevelés lenne. Nem erről van szó, hanem arról, hogy hisz abban, hogy a

gyereknek van egy érdeklődése, és a legjobb az, ha saját érdeklődésének irányába tanul.

H. I. A szabadság önmagában garancia arra, hogy a gyerek kiteljesíti önmagát?

Foti: A szabadság az egy nagyon bonyolult fogalom. Kétféle szabadság van Neill szerint: Az egyéni szabadság, amikor olyan dolgokról van szó, amelyek csak engem érintenek, ahol, a szabadságom határtalan, és van a közösségi szabadság, amikor én élek egy közösségben, ott természetesen a szabadságnak vannak határai: A másik ember szabadsága. Ami új Neillben, mert mindez amit eddig elmondtam az az angol liberalizmus is szlogenjei voltak, az az, hogy Neill azt mondta, hogy ez a dolog a gyerekekre is érvényes. Korábban ez nem jutott eszébe senkinek ez, mert a gyerek ahogy ezt korábban és ma is gondolják a felnőttek, szülők gondozása alatt áll. Neill azt mondta, hogy ez a gondoskodás túlzott mértékű. Ezt sokkal hamarabb le lehet építeni, mint ezt általában gondolják. Ez a gondoskodás olyan dolgokra kiterjed, amire nem kellene, hogy kiterjedjen.

H. I. Nagyon érdekes ez, ahogy ezt most mondd, hogy milyen forradalmi gondolat volt a pedagógiában, amikor Rousseau azt mondta, hogy a gyermek az nem kicsinyített felnőtt. Neill akkor ezt megfordítja, és azt mondja, hogy a gyereket ugyanazok a jogok és szabadságok illetik meg, mint a felnőttet?

Foti: Igen, de ugyanakkor azt is mondja Neill, hogy a gyerekeknek vannak sajátosságai.

H.I. Például, az, hogy gondoskodnom kell róla.

Foti: Például, az, hogy gondoskodnom kell róla. Például az, hogy a gyerek játszani szeretne. A játék nála egy fontos, ha nem a legfontosabb kategória. Neill, azt mondja, hogy az baj, hogy az a dolog, hogy a gyereket 6 éves korban elkezdik a gyereket tanítani, hogy karácsonyra tudjon írni olvasni, az egy véték a gyerek ellen, mert a gyerek és erre Neill adott lehetőséget - sokkal tovább szeretne szabadon játszani, egymással játszani, mint ahogy ezt az iskola ma lehetővé teszi.

H. I. Persze nagy kérdés, hogy hogy értelmezzük a játék, és a tanulás fogalmát, mert a gyereket nem hatéves korában kezdik tanítani, a gyerek már tanul megszületése pillanatától. Ez egy tágabb kategória. Másfelől, a játék nem az a fajta játék, amelyet sokan nagyon leszűkítetten értelmeznek, tehát nem a csón-csón-gyűrű.

Foti: Erre az a jó példa, hogy ha az ember megnézi ezt a Summerhill-t, ami Neill magánbirtoka, amit 38 éves korában 1927-ben vásárolt, ami magán birtoka Neillnek Ez egy nagy terület, ahol, egy erdő is van benne, egy tenisz-, egy focipálya ahol a gyerekek oda mennek és azt csinálnak amit akarnak. Egy egészen másfajta levegő lengi át ezt a helyet, - sokan mondják, hogy ez egy szent hely - mert ott a tanároknak, a szokásos tanári feladatok helyett: rendet tartani és tanítani, csak egyetlen feladatuk van: tanítani. A tanárnak kötelező az óra, a gyerekeknek nem. természetesen, ha egy gyerek zavarja az órát, akkor a tanár kiküldi, de ki is küldheti, mert nem kell gondoskodnia arról, mint te, akiről itt elmondhatom, hogy gimnáziumi osztályfőnököm voltál, ha te kizavartál minket az óráról, akkor ott kellett állnunk az osztályajtó előtt a folyosón. Nem jutott volna eszünkbe, ha kizavarsz minket, akkor

lemegyünk focizni, mert mi büntetésben voltunk. És ezért Summerhillben nincs lógás.

H. I. Na most már nagyon messzire tévedtünk. Eddig tehát egy fontos fogalmat használtunk Neillel és Summerhillel kapcsolatban: a szabadság fogalmát. Önmagában a szabadság megadása a gyerekek számára mégsem teremtene kereteket az életükhöz. Tegyük hozzá még egy fontos fogalmat, ez pedig az önmaga kormányzásának a kifejezése, vagy ahogyan ezt közhasznúan használjuk az önkormányzat. Summerhillben önkormányzat működik. Mit jelent ez?

Foti: Mielőtt erre válaszolnék, szeretnék valamit Neill-ről mesélni: Neill egy pedagógus családban nőtt fel. Apja tanár volt Skóciában, ahol Európában legtovább szabad volt a gyerekek verése. Ez volt a fegyelmezés egyik fontos eszköze. A családban nagyon fontos volt az, hogy egy tanár gyereke presztízsből fölötté álljon az egyszerű emberek gyerekeinek. A tanár gyerekeknek mindig tiszta ruhában kellett feszítenie. Addig nem mehetett ki játszani, amíg kész nem lett a leckével. Ezek között a szigorú szabályok között Neill nem tudott tanulni. Csak bámulta a könyvet, de nem fogott fel belőle egy sort sem. Eufemizmussal azt mondhatjuk, hogy későn érő gyerek volt. Nem tanult tovább, később mégis segédtanító lett, aztán egészen későn végezte el az egyetemet. Az egyetem utolsó éve alatt lett neki egy baloldali fordulata. Attól kezdve harcolt a női egyenjogúságért, a szabad szerelemért. Ha az első világháború nem tör ki, akkor ma talán nem ismernénk Neill nevét, mert ő az egyetem után újságíró akart lenni, de az újság, amelynek 1914 őszén kellett volna megjelennie a háború miatt csődbe ment. Neill alkalmatlan volt eleinte katonának. Ezért mit csináljon, elment egy vidéki iskolába tanítani. Az első 1915-ben megjelent könyvében azt írja le, hogy hogyan mondott itt le a katonás fegyelemről, hogyan mondott le a verésről, mert micsoda dolog az, hogy egy nálamnál gyengébbet megverek, micsoda bátorság kell ahhoz. Ebben a kis vidéki faluban gondolta át a dolgokat. De egy dolog hiányzott még nála és ez az önkormányzat. Első könyvének egy olvasója hozta őt össze egy Homer Lane nevű amerikaival. Ez a Homer Lane Angliában egy gyerekköztársaságot vezetett, amelyet Little Commonwealthnek hívtak. Ez a fogalom Magyarországon nem nagyon ismert. A gyerekköztársaságok eszméje az USA-ból származik, ahol a századforduló táján fiatalok új típusú javító intézeteként működtek ilyen intézmények. A dolog lényege az volt, hogy ha mint az amerikaiak szentül hitték a demokrácia egy jó dolog, akkor ha a bűnözők demokratikus keretek közé kerülnek, akkor az is jó hatással lehet rájuk. Csináljunk velük parlamentet, csináljunk velük bíróságot, csináljunk velük börtönt. Ha ebbe a rendszerbe a fiatalok bekerülnek, akkor valószínűleg jó emberré válnak. Ez persze azért így nem egészen igaz, hiszen tudjuk, hogy a demokrácia köntöse alatt továbbra is tekintélyelvű uralom rejtőzhet. Ekkor jött Homer Lane, aki megfordította a dolgokat. Ő nem idealizálta a demokráciát, mint olyat, de azt mondta, hogy ha ő a gyerekköztársaságban ha ő mint egy az egyenlők között él és a gyerekekkel bizonyos problémákat meg tud beszélni és azt mondja nekik, hogy ti eldönthettek dolgokat, akkor az érdeklődés, ami ezekben a gyerekekben elbujtatva benne van, az egyszerre csak megjelenik és képesek arra, hogy a saját dolgaikat rendezzék.

H.I. Neill megtanulta Lane-től az önkormányzat gondolatát és az ő szabadságeszményét kiegészítette ezzel a gondolattal.

Foti: Sőt azt mondta, hogy a szabadság az önkormányzat.

H. I. : Hogy van ez?

Foti: A gyerekek szabadság az, hogy itt önkormányzati keretek között élhetnek.

H.I: Szabad nekik a saját életük uraiként viselkedni. Ennek a megvalósulási formája az, hogy egy heten egyszer ezek a gyerekek összegyűlnek, a tanárokkal együtt és ezen a gyűlésen, meghozzák a saját életük törvényeit. Ezek a törvények meddig érvényesek?

Foti: Hat ez a dolog lényege: legalább egy hétig, és ez mutatja, hogy az önkormányzás az egy folyamat. A parlamenti demokrácia egyik problémája az, hogy ott a törvények évenként, mi több, több évenként tudnak a valósághoz idomulni, egy kis közösségben ez az idő egy hét. És ezért van az, és ezt fontos hangsúlyozni, hogy a hatvanas évek végének baloldali mozgalmi mindig ezt a bázisdemokráciát hozták, ezt az idealizmust, hogy döntésekben mindenkinek egyet kell érteni. Summerhillben nem ez van, hanem mint az angol parlamentben: többség dönt. Ha ez a többség így döntött, akkor az legalább egy hétig érvényes.

H.I. Mi kényszeríti ezt a közösséget arra, hogy ezeket a törvényeket betartsák?

Foti: Mert önmaguk hozzák.

H.I. Ez önmagában elég.

Foti: A különbség az, hogy valahol egy iskolában felakasztanak egy házirendet, vagy házszabályt, vagy akar ezt egyszer megbeszéljük, nincs az a gyerek aki ismerne ezeket a szabályokat. Summerhillben a gyerekek szoktak emlékeztetni a tanárokat arra, hogy van egy ilyen szabály. Mert ők ismerik.

H.I. Mi jár a szabályok megszegőinek. Van büntetés?

Foti: Igenis meg nem is. Mert mi ez a büntetés. Nem bezárás, nem verés, de vannak olyan büntetések, hogy valakinek az ebéd utáni pudingját megvonják. Vannak olyanok, hogy nem mehet ki a városba. Van hogy a zsebpénzéből egy részt elvesznek. De ezeknek nem a megtorlás a szerepe. Sőt Neill, talán a könyvbe is elmesél Neill ilyen eseteket: ha valaki lopott, akkor azt a gyereket Neill megjutalmazta, mert valószínűleg a lopással valamit ki akart fejezni, valaminek a hiányát, ami nem biztos, hogy a lopott tárggyal kapcsolatos volt. Azt gondolta, hogyha valaki lop, akkor annak szeretetre van szüksége.

H. I. Fontos elemként említetted azt, hogy a tanárok és a diákok, a nevelők és a neveltek között nincsen hierarchikus viszony. A törvények egyaránt érvényesek a 8 és a 80 évesre. Ugyanúgy kötelesek ennek az önkormányzatnak a szabályait betartani.

Az a másik lényege ennek a közösségnek, hogy ténylegesen nincsen benne hierarchia? Vagy tulajdonképpen ez egy manipuláltan nem hierarchizált rendszer?

Foti: Van hierarchia és nincs is. Olyan értelemben van, hogy vannak bizonyos szabályok amelyek adottak, amiket nem megbeszélés útján hoznak. Ide tartoznak az EU vagy Anglia törvényei. Ezek adottak.

H.I. Vagy hogy nem lehet drogozni.

Foti: Egy rövid kísérleti szakasz kivételével nem szabad inni alkoholos italokat, a dohányzást azonban pl. nem felétlenül tiltják. Ha egy tanárnak tilos az iskolában a gyerekeknek fogamzásgátlót adnia, akkor ez Summerhillben is tilos, meg akkor is, ha az iskolaigazgató privát véleménye más.

Vannak más tilalmak is: pl. nem lehet felmászni bizonyos fákra, mert azok könnyen letörhetnek. Nem szabad a tetőkre felmászni. Nem szabad a tengerben felügyelet nélkül úszni. Ez azonban nem jelent hierarchiát. Ez azt jelenti, hogy definiálva vannak a határok. Egyáltalán az önkormányzat léte az a határok definiálásáról szól. Mit szabad is mit nem.

H.I. Az én kérdésem az arra vonatkozott hogy tanár és gyerek között nincsen egy alá és fölérendeltségi viszony?

Foti: Sokkal kevésbé. Más a szerepük. A tanárok ebben az iskolában a Neill alkalmazottjai. A gyerekekért, mert a szülők fizetnek. Hierarchia olyan értelemben azonban nincs, hogy egy tanár nem utasíthat egy gyereket, hogy csináld ezt vagy azt, ha az nincs törvénybe lefektetve. Ilyen értelemben nincs hierarchia, mert a hierarchiának nézetem szerint az a jelentősége, ha egy hierarchikus viszony van, akkor mindig van valaki, aki végül is megmondhatja a másoknak, hogy az mit csináljon.

H. I. És mi a helyzet a tekintéllyel?

Foti: Ez a tekintély egy nagyon nehezen definiálható fogalom. Az angolban két szó autortér es autotitét elválnak. Autoriter az azt jelenti, hogy valaki a másik ember igényeit nem veszi figyelembe. Ha valaki utasítja a gyereket: márpedig leviszed a szemetet, erről nem tárgyalunk. Azonnal indulj lefele. Autoriét azt amit meg lehet nyerni, az azt jelenti, hogy én elismerem, hogy te valamilyen dologban profi vagy. Neill nem szerette azért ezt a tekintély szót. Reciprok kölcsönösségen alapuló viszonyokra van szükség. Neill nagyon szerette ezt a példát, hogy ha én dolgozni akarok és egy gyerek zavar, akkor én őt kiküldhetem, de ugyanakkor egy gyerek születésnapjáról neki van joga engem kiküldenie.

H.I. Világosan kiderült abból amit eddig mondtunk, hogy egy létező intézményről van szó. Kik járnak ebbe az iskolába, amely az 1920-as évektől máig működik.

Foti: Tulajdonképpen változott a klientúra, ha ezt a szót szabad mondani. Amikor Neill Summerhill 1921-es németországi alapítása után 1924-ben visszatért Angliába, akkor közzétett egy hirdetést, amiben azt írta, hogy mindenfajta problémás gyereket vállal, amit máshol elrontottak azt én megjavítom, és tényleg ilyen gyerekeket vett fel és velük foglalkozott. Akkoriban nagyon hitt a freudizmusban, a gyerekeknek magánórákat adott tulajdonképpen igyekezett analizálni őket, és igyekezett őket bizonyos - sok esetben a szexualitással kapcsolatos - komplexusaiktól megszabadítani. Később ez változott. Később olyan emberek is oda vitték gyerekeiket, akik hittek a szabadságban. Ami azt jelenti, hogy olyan emberek, akik azt gondolták, hogy nem az a legjobb a gyerekeknek, ha kényszerítem arra, hogy

tanuljon, nem a verseny a legfontosabb, hanem a legfontosabb az, hogy a gyerekem kreatív legyen.

Neill szomorúan ír arról a könyvében, ami nemrég magyarul is megjelent, Summerhill a pedagógia csendes forradalma címmel, sajnos éppenséggel azért, mert a szülőknek azért, mert fizetniük kell, csak a középosztály gyerekei járnak oda. Változott ez az évek során?

Foti: Ez azért kell így legyen, mert Anglia törvényei szerint egy állami iskola nulla állami támogatást kap. Ez ott a törvény, és a szokás. Más kérdés, hogy Angliában a szponzorálásnak nagy hagyománya van. Ha egy tehetősebb ember odaküldi gyerekeit, akkor lehet, hogy nemcsak a havi díjat fizeti meg, hanem ajándékoz az iskolának felszerelést, vagy hozzájárul egy oldalszárny építéséhez. Van tehát állami felügyelet, de állami pénz nincs.

H.I. Egy bennlakásos iskoláról van szó. Talán ilyen körülmények között a dolog jobban működik. Hány éves kortól járnak oda a gyerekek?

Foti: 6 éves kortól 16-18-ig. Ami nagyon fontos, mert nem is vesznek fel gyereket 11 éves kor után, majd elmondom miért. Fontos, hogy az iskolában nagy gyerekek vannak, mert elméletek azt mondják Summerhillről, amik nekem nagyon szimpatikusak, hogy amikor az ember Summerhillbe küldi a gyerekeit, akkor a gyereket tulajdonképpen idősebb gyerekek felügyelete alá helyezi. Azalatt az évek alatt, amit ott a gyerekek eltöltenek - a szerencsések legalább 10 évet - változnak és nőnek fel és átveszik a nagyok szerepét.

H. I.: Annak ellenére, hogy nem kötelező a tanítás, eljutnak a gyerekek az érettségig?

Foti: Igen, nagyon sokan közülük. Az érettségi Angliában arról szól, hogy aki érettségizni akar, az jelentkezik a vizsgára, és ki kell töltenie egy tesztet, és ha az megfelel, akkor megkapja az érettségi bizonyítványt, és tanulhat tovább egy egyetemen. Nincs éves részletekbe menő ellenőrzés és vizsgáztatás. Summerhillben az elején a gyerekek kevesebb időt töltenek iskolás tanulással, -ami pedig sok mai pszichológus szerint is jó - és amikor oda kerül a dolog, akkor 2-3 év alatt képesek elsajátítani azt, amivel le tudják tenni az érettségit. Ami ebben érdekes, hogy nagyon sokat tanulnak otthon, a harmadévek közötti hosszabb szünetekben, mert az iskolaév 3*11 hetes szemesztere nem tölti ki olyan nagy mértékben az életet, mint a mi iskolaévünk. A szünetekben otthon sok mindent megtanulnak, és az iskolában vannak tanárok akik segítenek a gyerekeknek - láttam - a felkészülésben. Neill szerette azt mondani, hogy számára egy lelkiileg egészséges utcaseprő többet jelent, mint egy neurotikus professzor.

H.I. Azért hát a szülőnek nem feltétlenül, mert azt azért értjük mindannyian, hogy itt a személyiség kiteljesítés az elsődleges cél. De vajon az intellektualitás nincs túlságosan háttérbe szorítva?

Foti: Nem nincs. Summerhillben fontosak olyan dolgok, hogy közösen állítanak színpadra a gyerekek által írt színműveket. Fontos, hogy érdekes emberek látogatják meg az iskolát, akik valamilyen érdekes dologról mesélhetnek a gyerekeknek és tanároknak. Hogy mennyire így van ez: egyszer láttam egy filmet Summerhillről,

amiben egy hosszú interjú volt valakivel, aki már a 20-as években járt Summerhillbe, akitől megkérdezték, hogy mit jelent neked summerhill? aki erre azt mondta: ott találkoztam az emberi progresszióval. Tehát ennek az iskolának a tanárokon keresztül van egy olyan légköre, ami nagyon intellektuális, de ehhez hozzátartozik az is, hogy élvezni kell az életet, élvezzük a táncot, mi élvezzük Charlie Chaplin filmjeit. Ez egy nagyon világi iskola.

H.I. Ki tudja persze mi következik abból, hogy a gyerekek olyan családokból jönnek, amelyek maguk is azokat az értékeket preferálják, amelyek Summerhill értékei. Mi lesz ezekből a gyerekekből a későbbiekben?

Foti: Mielőtt az, hogy mi lesz, egy nagyon érdekes dolog: A Summerhillből kikerült gyerekeknek sok gyerekük lesz. Nagycsaládok lesznek. Summerhillben megtanulják a gyerekek értékét. Ami a kérdést illeti nem ismerek jó statisztikákat, nem is tudom, hogy egyáltalán vannak-e. Az iskolának ezalatt a 85 év alatt 600-800 gyereke volt, nem olyan rettenetes nagy szám. Politikus egyetlen gyerek sem lett, de nagyon sok művész került ki innen. Sebeszek orvosok, sokan mennek közülük egyetemre. Sokan lesznek olyanok is akik technikai foglalkozásokat választanak maguknak. Az iskola gyerekeinek egy része ma is problémás gyerek. Neill megalapította sok-sok év után, hogy ugyan az szép lenne, ha azt gondolhatnánk, hogy a problémás gyerekek valahol kreatívak, de általában ha tényleg problémás a gyerek, akkor, Summerhill úgy hat rá, hogy ezeket sikerül levetkeznie és beilleszkedik, mint egy egészen normális ember.

H.I. Ez egy másik kérdés, hogy vajon a beilleszkedésük hogyan sikerül. Mert felnő egy nem hierarchizált világban, egy nem tekintélyelvű nem parancsuralmi világban, de mégis egy ilyenbe kerül ki. Képes-e beilleszkedni?

Foti: Igen. Amit Neill megállapít, sokan köztük én is úgy gondoljuk, hogy a világ elég rossz. Ezért tulajdonképpen forradalmárokat kellene nevelni, abban az értelemben, hogy nagyon radikálisan át kellene alakítani a világot, ezt a világot jobbá tenni. Neill szeretett volna sokáig egy ilyen nagyon radikális változást, szocializmust a kapitalizmus helyett. Aztán ő is lecsillapodott, megtanulta értékelni a demokráciát.

H.I. Ezek a gyerekek aztán nem úgy élnek le az életüket, hogy állandóan ütköznek?

Foti: Nem. Olyan értelemben mások, hogy a saját jogaikért jobban ki tudnak állni. Miről szó még az önkormányzat? Az önkormányzat arról szól, hogy mindenkinek szava lehet, és senki nem fél elmondani, amit gondol. A gyűléseken nem mindig ugyanazok szólnak hozzá. A kicsi gyerekek is talán egy két három évig ott állnak, aztán egyszerre kinyitják a szájukat.

H.I. Hogyha itt egy ilyen jó kezdeményezésről van szó, akkor mi az oka annak, hogy világszerte nem születtek Summerhilllek?

Foti: Születtek és részben el is haltak. A hatvanas években, amikor ez a most magyarul is megjelent könyv megjelent, volt egy Summerhill boom, de Neill egyrészt soha nem szerette azt, hogy egy másik iskolát Summerhillről elnevezzenek. Ebben különbözött Montessoritól és a Steiner féle Waldorf Iskoláktól. Nem akart kis Summerhilleket, mert azt gondolta, hogy a dolog ennél bonyolultabb. Sokan azt hitték, hogy ezt a Neillt nagyon könnyű lemásolni. De nem sikerült.

H.I. Mert egy karizmatikus egyéniséghez kötődik?

Foti: Nem, azt hiszem a dolgot nagyon mélyen meg kell érteni. Amiről eddig még nem beszéltünk, az az, hogy a Neill hitt abban, hogy az ember jó. Ez nem egy primitív hit, hanem azt mondta, ha te valami közösségelleneset csinálsz, te megcsináltad és én ezt megmondom neked. Ha nem tetszik, akkor konfrontálódj az én nézetemmel, nem teszek ellened semmit, de ismerjed a véleményemet. Ezt el fogom neked akár többször mondani. Tudom ugyanakkor azt, hogy a te viselkedésednek van valamilyen oka. Most ezt vagy kiderítjük, és ehhez neki nagyon nagy érzéke volt. És ha nem derítjük ki, még akkor is bízok abba, hogy te jó vagy és nem te vagy az oka ennek a dolognak, mert úgy látta, hogy az embernek nincs szabad akarata, hanem hát bizonyos törvényeknek, vagy a tudatalattinak, vagy akárhogy fogalmazzuk a hatalma alatt áll. Valamilyen impulzus, valamilyen bosszú, amit egy harmadik emberen tölt ki.

H.I. Azt mondd, hogy nem igaz, hogy a világban nincsenek követők. Ma is vannak ilyen iskolák a világban? Hol?

Sok van Amerikában az USA-ban kb. 35 ilyen iskola van. Vannak ilyen iskolák Angliában, Új-Zealandon, Ausztráliában, Németországban egy illegális iskola, egy kezdeményezés Berlinben és Lipcsében.

H.I. Egyet szeretnél te is teremteni.

Foti: Hát igen gondolkodom róla. A pedagógia mindig is a vesszőparipám volt és mióta Neillt így magamnak megtaláltam, azóta tudom, hogy ez az ami passzolna hozzám. De először meg kellene vizsgálni, hogy a magyar szabályok egyáltalán lehetővé teszik-e azt, hogy az ember lényeges kompromisszumok nélkül létrehozzon egy ilyen iskolát, valahol Sopron környékén.

H.I. Mi kellene ehhez.

Foti: Hát egy épület, egy nagy kert - ennyi hasonlóság kell legyen, és hát emberek. Tanárok és szülők. Olyan szülők akik ki mernek szállni ebből a versenyből, aki el merik hinni, hogy az én gyerekemből akkor is lesz valami, ha nem ülök le mellé naponta tanulni.

H.I. Érdekes ez a verseny szó amit mondasz. Neill a világnak ettől az üzöttségétől szerette volna tanítványait megkímélni és helyette adott szabadságot? Vagy felkészíteni akarta őket erre a versenyre.

Foti: Nehéz kérdés. Az biztos, hogy más embereket akart faragni. Olyan embereket, akik nem gázolnak át a másikon.

H. I. Péter, jó ez, hogy faragni?

Foti: Nem kell elhinni Neillnek, amikor azt hangsúlyozza, hogy ő nem avatkozik be. Valamikor egy őszinte pillanatában azt írta, hogy mi rákényszerítettük a gyerekekre az önkormányzatot, mert maguktól ezek a gyerekek nem élnének így, tehát ez egy

értékválasztás. Tudatosan arra törekedett, ahogy azt régen mondtuk, közösségi embereket "hozzon létre", az önkormányzatban muszáj, hogy ilyenek legyenek.

H.I. Te úgy gondolod, hogy megértetted már annyira Neillt, hogy hozzákezdhetsz egy ilyen iskola megalapításához?

Foti: Mindenki azt képzei magáról, de ez nem biztos hogy így van. Ha megpróbálok tanárokat összeverbuválni, akkor ezt ott nagyon mélyen tisztázni kell. Ez egy folyamat ami nincsen befejezve.

H.I: Akit mélyebben érdekel Summerhill és Neill, annak figyelmébe ajánlom ezt a nemrégiben megjelent könyvet. Ha már idézettel kezdtük, zárásként hagy idézzek újra ennek a könyvnek az előszavából: Neill írja "Ha Summerhillnek egyáltalán van üzenete, akkor az ez: nem hunyhatod be a szemed. Harcolj a világ bajai ellen de ne az erkölcsi tanítás vagy a büntetés kábítószerével, hanem természetes eszközökkel az elfogadással kedvességgel, toleranciával ... Nem szívesen mondom ki a szeretet szót, mert már szitokszónak minősül." Erről van szó?

Foti: Ellentmondásos viszonya volt ezzel a szóval Neillnek, de hát azt hiszem erről van szó. Neill mindig azt mondta, hogy a gyerekek oldalán kell állni.